

**Кодекс понашања за  
невладин сектор у Босни и Херцеговини**

Сарајево, децембар 2004. године

# КОДЕКС ПОНАШАЊА ЗА НЕВЛАДИН СЕКТОР У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

## ПРЕАМБУЛА

Доље потписане организације невладиног сектора, између осталог регистроване као удружења и фондације које дјелују у БиХ, привржене су основним вриједностима цивилног друштва, унапређењу и побољшању квалитета живљења становништва, депривилегованих, хендикепираних и маргинализованих друштвених група, и као такве чине непрофитни сектор у Босни и Херцеговини који представља значајног партнера у укупним друштвеним напорима за свестрани развој наше земље.

Ми, легитимни представници невладиног сектора у БиХ, добровољно потписујемо овај *Кодекс*<sup>1</sup> *понашања за невладин сектор у Босни и Херцеговини* (у даљњем тексту: Кодекс), преузимајући тиме обавезу како у своје име, тако и у име организација у којима дјелујемо, да ћемо поштовати и придржавати се вриједности, принципа и норми понашања утврђених Кодексом.

Потписивањем Кодекса, организација невладиног сектора постаје пуноправна чланица Скупштине потписница *Кодекса понашања за невладин сектор у Босни и Херцеговини*.

## Дефиниције:

1. Референтни званични назив Кодекса понашања је *Кодекс понашања за невладин сектор у Босни и Херцеговини*.
2. Кодекс понашања представља скуп основних норми, принципа и вриједности утврђених с циљем да се стандаризују понашања и дјеловања невладиног сектора.
3. Потписница Кодекса је организација невладиног сектора која се сложила да прихвати и да се придржава основних норми, принципа и вриједности утврђених овим Кодексом.

## СТАНДАРДИ ПОНАШАЊА

### ***1.1. Оријентација ка човјеку и његовим основним интересима и потребама***

1.1.2. Наше укупне напоре и цјелокупни ангажман видимо као полазну основу и својеврсни стимуланс за грађане и локалне друштвене заједнице да се активно укључе у

---

<sup>1</sup> Користимо ову прилику да се захвалимо America's Development Foundation за финансијску подршку у првим и свеобухватним консултацијама које смо обавили у припреми и изради првог Нацрта овог документа. Такође, желимо да истакнемо допринос Фонда отворено друштво БиХ– SOROS, Olof Palme International Centra, International Rescue Committee и Центра за промоцију цивилног друштва који су нам пружили финансијску подршку у раној фази припрема за дебате које су довеле до израде Нацрта споразума. Такође желимо да истакнемо огроман допринос и подршку коју нам је пружила Европска комисија и USAID, уз чију помоћ је рад на изради коначног приједлога документа доведен до краја.

рјешавање својих проблема. Подржавајући их у томе и јачајући њихово самопоуздање, ми се залажемо за њихово пуно и активно учешће у процесима доношења одлука о питањима која се тичу њиховог свакодневног живота.

## **1.2. Основни принципи дјеловања**

1.2.1. Дјеловаћемо у складу с принципом солидарности, основним приоритетима и циљевима друштвених заједница које оне саме утврде.

1.2.2. У нашем дјеловању ћемо поштовати, промовисати и јачати највише међународне стандарде у области заштите људских права.

1.2.3. У највећој могућој мјери покушаћемо да укључимо све заинтересоване грађане одговарајућих локалних друштвених заједница као одговорне актере и партнере у осмишљавању, реализацији и евалуацији наших пројеката и програма.

1.2.4. Поштоваћемо знање и искуство локалних заједница и становништва, културу, вјеру и основне вриједности заједнице у којој дјелујемо, дигнитет и интегритет сваког појединца, не примјењујући и не подржавајући у свом дјеловању оно што би евентуално водило гушењу појединца и заједнице.

1.2.5. Наше програме ћемо конципирати полазећи од стварних потреба становништва, водећи рачуна о заштити околине и добробити цијеле заједнице.

1.2.6. Наши програми ће бити планирани, конципирани, имплементирани, праћени и оцјењивани уз пуно поштовање принципа равноправности и уз активну улогу и учешће оних којих се тичу.

1.2.7. Највећи могући обим сопствених расположивих средстава усмјераваћемо према корисницима наших услуга.

1.2.8. Однос према корисницима наших програма, донаторима и општој јавности мора да буде коректан, заснован на заједничким интересима и ставовима потписница Кодекса.

## **1.3. Основни принципи на којима се заснивају међусобни односи представника невладиног сектора**

1.3.1. Међусобни односи организација невладиног сектора у БиХ морају да буду засновани на принципима толеранције, међусобног уважавања и разумијевања.

1.3.2. Нећемо никада злоупотребљавати било какву повјерљиву информацију дистрибуирану међу потписницама - организацијама невладиног сектора ради придобијања сопствене користи или користи за појединачног представника невладиног сектора.

1.3.3. Нећемо никада износити неосноване, неаргументоване и непровјерене изјаве, нити бити критични према другима без правих доказа, нити својим изјавама доводити у заблуду остале организације невладиног сектора, потписнице Кодекса.

1.3.4. Свака потписница својим укупним понашањем не смије да чини било какве радње које ће отежавати рад организација невладиног сектора у БиХ.

1.3.5. Уколико је једна организација невладиног сектора у могућности, мора да пружи одговарајући облик подршке другим организацијама невладиног сектора потписницама Кодекса у циљу њиховог оснаживања или побољшања успјешности у даљњем обављању позитивних програмских опредјељења.

## **2. ПРАВЕДАН ОДНОС И ЈЕДНАКОСТ**

У свим нашим активностима и односима са заинтересованим партнерима, члановима локалне заједнице и јавношћу у цјелини промовисаћемо и досљедно примјењивати праведан однос, непристрасност и равноправност, без обзира на вјероисповијест, пол, доб, класну, социјалну, етничку, националну, религијску, политичку или било какву другу припадност или опредјељеност.

У свим нашим активностима и односима ћемо примјењивати и промовисати принцип мултиетничности и међусобног поштовања и толеранције.

## **3. МОРАЛНИ И ЕТИЧКИ ИНТЕГРИТЕТ**

3.1. Строго ћемо водити рачуна да ни на који начин не будемо укључени и повезани с било којим активностима и појавама које би водиле евентуалним злоупотребама и обманама јавности, корисника наших услуга и донатора.

3.2. Користићемо све расположиве изворе, способности и овлашћења наших организација за сузбијање друштвено штетних појава, злоупотребе и обмане становништва и донатора, у различитим областима и на различитим нивоима друштвеног дјеловања.

## **4. ТРАНСПАРЕНТНОСТ И ОДГОВОРНОСТ У РАДУ**

4.1. У нашим односима са органима власти и члановима локалне заједнице, с јавношћу, нашим донаторима и другим потенцијалним партнерима бићемо транспарентни и одговорни, користећи сваку прилику да редовно и што потпуније информишемо јавност о нашим активностима, изворима и начину коришћења средстава.

4.2. Спремни смо да прихватимо увођење праксе годишњег извјештавања о нашем пословању и да стављамо такве извјештаје на увид јавности преко јавних медија, у складу с финансијским могућностима сваке потписнице. У складу са законима и уговорима поднијећемо одговарајуће (тражене) периодичне ревизорске, наративне и финансијске извјештаје о нашем раду и пословању.

4.3. У своме дјеловању придржаваћемо се позитивних законских, подзаконских и других прописа који су на снази у БиХ, те међународних стандарда за непрофитни сектор.

## **ДОБРО УПРАВЉАЊЕ**

5.1. Све организације потписнице овог Кодекса морају да имају верификован статут или други одговарајући акт у ком је јасно дефинисана мисија организације, основни циљеви за које се организација залаже и утврђена организациона структура.

5.2. Наставићемо да усвајамо писане програмске документе у којима ћемо промовисати и афирмисати досљедну примјену принципа националне и културне равноправности и права на различитост, посебно у процесу руковођења и управљања нашим организацијама, политици запошљавања и структури руководећих и управљачких органа. Такву политику ћемо досљедно водити у свим другим нашим активностима, на начин који је у складу с нашим мисијама и основним интересима корисника наших услуга.

5.3. Суздржаћемо се од свих активности и избјегаваћемо све ситуације у којима може да дође до сукоба личних и професионалних интереса.

5.4. Чланови највиших органа управљања у нашим организацијама волонтерски ће обављати повјерене функције и задатке, с тим да ће им бити надокнађени настали трошкови у вези са уобичајеним вршењем тих функција и задатака.

## **ЈАСНО ДЕФИНИСАНА ФИНАНСИЈСКА ПОЛИТИКА**

6.1. У активностима у вези с прикупљањем, располагањем и обрачуном финансијских и других средстава поштоваћемо интегритет, како појединаца, тако и интегритет организација.

6.2. Прихватићемо само оне финансијске грантове и друге врсте донација чија је намјена у складу с нашом мисијом, основним циљевима и капацитетом организације и који ни на који начин неће угрозити њену аутономију и интегритет.

6.3. Примјењиваћемо законом дефинисан финансијски и рачуноводствени систем који ће дати јасан и детаљан преглед свих трошкова и обезбиједити да расположива средства буду употребљена у сврхе за које су намијењена.

## **АУТОНОМИЈА/НЕЗАВИСНОСТ**

7.1. Проводићемо само оне активности и успостављаћемо само такве односе сарадње с нашим партнерима у власти који неће угрожавати нашу аутономност, основне интересе и мисију наше организације и интересе корисника наших услуга.

7.2. Уз пуно и досљедно поштовање свих вриједности и традиција локалних заједница у којима дјелујемо, залагаћемо се да досљедно сачувамо своју аутономност/независност и нећемо прихватити било каква наметања и условљавања која би могла да компромитују наше мисије, принципе и циљеве за које се залажемо.

## **КОМУНИКАЦИЈА И САРАДЊА**

8.1. У свим нашим активностима и односима партнерства и подршке залагаћемо се за јачање духа и атмосфере сарадње у најбољем интересу наших организација и у интересу корисника наших услуга.

8.2. Промовисаћемо склад, сарадњу и дух тимског рада и досљедно ћемо се придржавати стандарда утврђених у овом Кодексу, као основном мјерилу наших односа како унутар сектора, тако и у нашим односима с владиним и пословним сектором у друштву.

8.3. Спремни смо да дијелимо и размјењујемо наше знање, искуства и информације са основним циљем да промовишемо заједничко учење и боље међусобно разумијевање.

8.4. У свим нашим активностима и односима партнерства промовисаћемо културу дијалога те поштовати високе принципе ненасилне комуникације.

## **ПРОМОЦИЈА РАВНОПРАВНОСТИ**

9.1. Залагаћемо се за равноправност полова и обезбјеђење равноправног учешћа у свим нашим иницијативама за свестрани развој друштва. Проводићемо такву политику и усвојити такве процедуре које ће промовисати и обезбиједити досљедну примјену принципа равноправности међу половима и плурализма у области запошљавања, обуке, професионалног усавршавања и напредовања.

Нашу политику развоја људских потенцијала учинићемо осјетљивијом за питање равноправности међу половима, а у практичном дјеловању промовисаћемо недискриминишућу праксу и односе.

Унутар наших организација залагаћемо се за равноправно учешће у највишим органима руковођења и управљања, различитим савјетодавним и стручним органима и комисијама, и на свим другим мјестима гдје су оне данас неадекватно заступљене.

9.2. Залагаћемо се за промовисање и заштиту права инвалидних особа и у свом практичном дјеловању потицати њихово запошљавање и активно учешће у друштвеним токовима.

9.3. Поштоваћемо слободу избора сексуалне оријентације и у својим активностима промовисати принципе недискриминације и права на различитост.

## **ЕКОЛОШКА СВИЈЕСТ**

У нашим укупним активностима одговорно ћемо приступати и односити се према питању бриге за очување здраве животне средине у цијелој Босни и Херцеговини, настојећи да промовишемо и примијенимо највише међународне стандарде у тој области.

## **ОДРЖИВОСТ**

11.1. Настојаћемо да обезбиједимо да сви наши програми буду конципирани уз редовне консултације с представницима локалних заједница у којима дјелујемо и у сарадњи са свим другим заинтересованим партнерима. Максимално ћемо се трудити да обезбиједимо трајну самоодрживост наших пројеката у локалним заједницама, тако што ћемо их имплементирати на начин који ће омогућити да они постану својина грађана.

11.2. Својим укупним конкретним активностима у задовољавању основних животних потреба заједнице и њених чланова настојаћемо да се наметнемо и афирмишемо као њихов легитимни и поуздани партнер.

## **ДРУШТВЕНИ УТИЦАЈ**

12.1. Промовисаћемо и развити јасне и мјерљиве показатеље учинка/успјеха наших програмских и пројектних активности, с циљем да обезбиједимо њихову ефикасност, повећамо њихов практични значај за кориснике кроз поштовање принципа транспарентности и одговорности у нашем дјеловању.

12.2. Установићемо различита средства и механизме за праћење и евалуацију резултата наших активности у односу на постављене дугорочне и краткорочне циљеве. Установићемо одговарајуће механизме за интерну и спољну евалуацију транспарентности и одговорности у нашем раду.

12.3. Бићемо спремни да јавно објавимо резултате извршене процјене и евалуације наших активности.

## **ПРИМЈЕНА КОДЕКСА ПОНАШАЊА**

### **13. ОДБОР ЗА ПРАЋЕЊЕ ПРИМЈЕНЕ КОДЕКСА**

13.1. Чланице ће формирати Скупштину потписница Кодекса (у даљњем тексту: Скупштина), коју ће чинити по (xxx)<sup>2</sup> представника сваке организације која је потписница овог Кодекса. Скупштина ће изабрати предсједника Скупштине. Пет (5) чланова Скупштине ће бити и чланови Одбора за праћење примјене овог Кодекса.

13.2. Скупштина ће именовати Одбор за праћење примјене (у даљњем тексту: Одбор) овог Кодекса као механизам за обезбјеђење и праћење поштовања норми, принципа и вриједности утврђених у овом Кодексу.

13.3. Одбор, који је одговоран Скупштини, надгледаће, промовисати и пратити поштовање Кодекса и у том смислу доносити смјернице за потписнице.

### **14. САСТАВ ОДБОРА**

---

<sup>2</sup> Скупштина ће одредити број представника организација потписница овог Кодекса.

Одбор ће имати 7 чланова, које именује Скупштина.

Одбор ће бити састављен од:

Пет (5) представника потписница овог Кодекса.

Два (2) представника других сегмената цивилног друштва.

14.3. Потписнице, преко својих представника у Скупштини, предлажу и бирају чланове Одбора простом већином гласова и именују његовог предсједника, његове замјенике и чланове.

14.4. Одбор ће имати два члана замјене.

14.5. Мандат чланова Одбора траје двије (2) године. Члан може да буде биран највише у два узастопна мандата.

## **15. ФУНКЦИЈЕ ОДБОРА**

15.1. Одбор ће прије свега надгледати, промовисати и пратити како се поштују норме, принципи и вриједности утврђене овим Кодексом.

15.2. Одбор ће дјеловати као својеврсни мост и фактор хармоније, разумијевања, повјерења и сарадње између јавности, органа власти, донатора, као и између организација самог невладиног сектора и његових партнера из заједнице.

15.3. Одбор ће разматрати и одлучивати о петицијама или жалбама у вези са непридржавањем или кршењем правила утврђених овим Кодексом о понашању које могу да подносе особље потписница, органи власти, донатори, партнери из локалне заједнице, јавност и друге чланице непрофитног сектора.

15.4. Одбор може периодично да разматра текст овог Кодекса и да Скупштини, према потреби, препоручи његове измјене и допуне.

15.5. Одбор ће разматрати све случајеве у којима је дошло до значајног кршења Кодекса о понашању.

15.6. Одбор ће имати и одговорност да међу потписницама шири свијест о вриједностима, принципима и нормама понашања утврђеним у овом Кодексу.

15.7. Одбор ће донијети правилник, којим ће дефинисати процедуре и норме свог дјеловања.

## **16. ПОДРШКА/ЖАЛБЕ**

16.1. Сваки појединац и група лица може Одбору да поднесе жалбу против сваке потписнице или групе потписница овог Кодекса, као и против запосленика, представника



или заступника потписница, због непоштовања вриједности, принципа и норми понашања утврђених овим Кодексом уз предочавање одговарајућих доказа.

16.2. Подршка/жалба мора да буде поднесена у писаној форми и треба да садржи како слиједи:

16.2.1. Име и адресу онога који подноси подршку/жалбу;

16.2.2. Име и адресу организације невладиног сектора или запосленика, представника или заступника за или против ког се подноси подршка или жалба;

16.2.3. У случају подношења жалби, навести опис околности у којима је дошло до наводног непридржавања и/или кршења вриједности, принципа и норми понашања утврђених овим Кодексом, као и одговарајуће доказе којима се поткрепљују такви наводи.

16.3. Одбор ће приступити обради подршке/жалбе након што констатује да она удовољава захтјевима из тачке 16.1. и 16.2.

## **17. ПОСТУПАК ПРЕД ОДБОРОМ У СЛУЧАЈУ ЖАЛБЕ**

17.1. Ако је жалба поднесена у складу с тачком 16. овог Кодекса, Одбор може или да одбаци жалбу, уколико на основу приложених доказа може несумњиво да утврди да у конкретном случају није било кршења или непридржавања вриједности, принципа и норми понашања утврђених у овом Кодексу, или да приступи разматрању жалбе, у ком случају ће обавијестити потписницу овог Кодекса или њеног запосленика, представника или заступника против којих је поднесена жалба, о наводима жалбе и тражити њихов писмени одговор.

17.2. Одбор може да сазове посебан састанак ком би присуствовали потписница или група потписница и/или њен запосленик, представник или заступник, против којих је поднесена жалба и лице или група лица која је поднијела жалбу с циљем да се утврде околности и детаљи конкретног случаја.

У том случају Одбор ће омогућити да изнесу своје ставове сва лица која су укључена у евентуално непридржавање или кршење вриједности, принципа и норми понашања утврђених овим Кодексом.

17.3. Одбор може да затражи од било које потписнице или њеног члана да обезбиједи/поднесе све расположиве доказе у вези са случајем који је предмет разматрања.

17.4. У случајевима када Одбор на основу жалбе, приложених доказа, одговора на жалбу и саслушања заинтересованих страна, ако га је било, утврди да је дошло до непридржавања или кршења вриједности, принципа и норми понашања утврђених овим Кодексом, може да донесе једну или више сљедећих мјера:

- обезбиједити едукацију усмјерену на досљедно поштовање вриједности, принципа и норми понашања утврђених овим Кодексом;

- Одбор ће одабрати другу потписницу да пружи подршку у овој едукацији;
- савјетовати потписницу да предузме корективне мјере према запосленику, представнику, заступнику или члану потписнице који је директно одговоран за непридржавање или кршење вриједности, принципа и норми понашања утврђених овим Кодексом;
- усмено укорити потписницу;
- писмено укорити потписницу;
- препоручити суспензију и отказ из чланства Коалиције потписнице, о чему коначну одлуку доноси Скупштина;
- обавијестити чланице Коалиције, а по потреби и јавност о својим одлукама.

17.5. Детаљније процедуре у вези с поступком пред Одбором у случају подршке/жалби, Одбор може да дефинише Правилником.

## 18. ПРАВО НА ЖАЛБУ

18.1. На одлуку Одбора оштећена страна може Скупштини да поднесе жалбу у року петнаест (15) дана од дана пријема копије одлуке.

18.2. Скупштина може, након што је размотрила одлуку Одбора, жалбу оштећене стране и приложене доказе, да одлучи слjedeће:

- вратити случај Одбору на поновно разматрање;
- потврдити или измијенити одлуку Одбора.

## 19. ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

19.1. Скупштина ће донијети одговарајуће (пратеће) процедуре у вези с надгледањем поштовања вриједности, принципа и норми понашања утврђених у овом Кодексу које би имале своју конкретнију разраду. Скупштина ће донијети правилник, којим ће дефинисати процедуре, промјене и норме свог дјеловања.

19.2. Потписнице овог Кодекса слободне су и независне у свом дјеловању од других потписница Кодекса. Скупштина потписница Кодекса не може, сем питања која су предмет овог Кодекса, да доноси обавезујуће одлуке за невладин сектор.

19.3. Одлуку о чувању (бризи) архиве и документације која је у вези са овим Кодексом **те њене доступности чланицама Скупштине**, донијеће Скупштина на својој првој сједници.

19.4. У случају потребе, Скупштина може да донесе одлуку о регистрацији ове Коалиције (алијансе) у складу са законом. У том случају предсједник Скупштине је лице које је одговорно пред законом.